

Inaugurácia doc. PhDr. Miloša Mistríka, DrSc

/ Oponentský posudok /

Predložený materiál doc. Mistríka ukazuje, že má za sebou mimoriadnu publikačnú činnosť knižnú i časopiseckú, zároveň, že vyvíjal obdivuhodnú teatrologickú aktivitu na Slovensku i v európskom zahraničí. Keď sa porovnávajú požadované "kritériá" so "skutočnosťou", všade ich viacnásobne presahuje - napríklad účasť na domácich konferenciách požadované "kritérium": 7, "skutočnosť": 47, na zahraničných konferenciách požadované "kritérium": 3, "skutočnosť": 19. Toto uvádzam hneď na úvod, aby bolo zjavné, že ide o nadštandardne výkonnú vedeckú i pedagogickú osobnosť. A že naozaj má všetky predpoklady na udelenie hodnosti univerzitného profesora. Myslím na predpoklady ľudské i odborné.

Poznám doc. Mistríka od čias, keď končil štúdium na VŠMU, roky som s ním prežil na pracovisku Slovenskej akadémie vied, zažil ako dlhoročného šéfredaktora vedeckého časopisu Slovenské divadlo. Čiže dobre viem o jeho ľudských kvalitách, o jeho morálnej serióznosti, teda o vlastnostiach ^{predpokladoch} prepotrebných u vysokoškolského pedagóga. O jeho odborných na univerzitnú profesúru za tie roky ma presvedčoval jeho seriózny prístup k vedeckej práci, jeho odborná fundovanosť. Slovom, že je teatrologicky erudovaný v oblasti slovenského i európskeho divadla. Tuším ako prvý zo Slovenska prednášal na parížskej Sorbonne.. Nepochybne aj tým sa kvalifikoval ako spôsobilý na funkciu vysokoškolského profesora.

Pre celú odbornú-vedeckú prácu doc. Mistríka je príznačné, že bol prinajmenej dvojrozmerný: slovenský aj európsky, špeciálne francúzsky. To je dnes, v posttotalitnom období, veľké kultúrne plus. Ale aj priam samozrejmosť, štandardná požiadavka - tak u vedeckého, ako u pedagogického pracovníka. Lenže doc. Mistrík nemusel sa preorientovávať podľa dnešných požiadaviek. On sám, z osobného záujmu sa orientoval európsky, vymaňoval sa z niekdejšej protizápadnej izolácie / azda i vďaka tomu, že absolvoval francúzske gymnázium /. To je tiež, myslím, osobné plus, toto spontánne úsilie udržiavať kontinuitu slovenského a európskym. Takí boli u nás v totalitnom období nemnohí - najpríznačnejšie profesor Jozef Felix ako prekladateľ, divadelný kritik, dramaturg SND, propagátor francúzskej divadelnej klasiky aj moderny, aj umenia režisérskeho - napríklad Jouveta, Barraulta, Vilara. Aj keď, doc. Mistrík, myslím, nešiel vo Felixových stopách, dnes ho možno chápať ako paralelu tejto dávnejšej felixovskej profrancúzskej orientácie.

Zo svojich knižných prác doc. Mistrík vybral pre tento inauguračný proces tri, aby sa nimi prezentoval ako teatrologický vedec i ako teatrologický pedagóg: Kapitoly o hereckom umení, Herecké techniky 20. storočia, Jacques Copeau a jeho Starý holubník. Tematicky tu dominuje herectvo, aj v tretej knihe, lebo Copeau bol herec i režisér. A prezentuje sa tu i proeurópska orientácia doc. Mistríka. No knihy sú rozdielne žánrovo: prvé dve teoretického rázu, tretia je historizujúca monografia s aktuálnym zameraním.

Kapitoly o hereckom umení / I. vydanie 1994, II. vydanie 2005/ a Herecké techniky 20. storočia / 2003 / z hľadiska vedeckého sú teoretické práce v systematickom podaní, z hľadiska peda-

gogického výborné "učebnice" o hereckom umení aj o diferencovaných hereckých technikách, štýloch východného i západného okruhu. Len starší pamätníci divadelného vzdelávania u nás môžu oceniť tú šírku rozhľadu i pohľadu v porovnaní s niekdajším jednostranným uznavanímrealistických princípov Stanislavského, zároveň zamietanie hereckých princípov Mejercholďových - čiže akéhokoľvek novátorského, experimentujúceho, avatgardného herectva.

Ak Kapitoly o hereckom umení vyšli už v dvoch vydaniach, znamená to, že kniha jednak zaujala, jednak že sa osvedčila. Zaujala tematikou, dosiaľ u nás tak dôkladne nespracovanou, a osvedčila sa svojím analytickým prístupom pri charakterizovaní, rozборе, klasifikovaní tohto fundamentálneho činiteľa divadla, od antiky po dnešok. Treba obdivovať, ako naširoko doc. Mistrík má naštudovanú túto problematiku, aj ako celostne ju zvládol. Sú tu zahrnuté azda všetky relevantné aspekty. Jeho pracovná metóda blíži sa - podľa potreby - raz k štrukturalistickej metodológii, ~~inokedy~~ k semiotickej metodológii. Pri interpretovaní herectva ako ľudského fenoménu ^{opiera sa} o psychológiu / herectvo prežívania, herectvo predstavenia /, pretože herecký akt je psychofyzický, psychická i fyzická aktivita zároveň. Doc. Mistrík cituje lingvistu Njels- lema: "Podstatné vlastne ani nie je deliť nejaký objekt na časti, ~~ale~~ ale upraviť analýzu tak, aby sa podriadila spojovacím zväzkom, závislostiam existujúcim medzi týmito časťami navzájom." Z hľadiska teoretického je práve tak dôležité členiť nejaký celok na príslušné štrukturálne časti, ako pri následnom výklade usporiadať tieto časti do logickej postupnosti podľa hierarchizujúcej dominant. Napríklad: kapitolka Herecké výrazové prostriedky / mimo- chodom, vynikajúca kapitolka / mohla by sa preradiť za kapitol-

ku Pohyb, akcia, konanie a kapitolku Herec na pozadí reality presunúť pred semiotickú kapitolku Zastúpiť či nahradiť. Doc. Mistrík akiste má svoje dôvody, prečo použil také usporiadanie. Z hľadiska pedagogického knihy je obsazná, informačne nasýtená, obsahuje nahustene bohatý poznatkový materiál, najmä súčasných autorít. Ďalej, je napísaná prehľadne, zrozumiteľne, exaktným štýlom, s presnou odbornou terminológiou - čiže výborná "priručka" pre poslucháčov, prípadne i pre laikov, čo sa chcú vzdelávať v oblasti hereckého umenia, s ktorým sa stretávajú v divadlách, na filmovom plátne, na televíznych obrazovkách. Práve preto, že že dnešní diváci sa stretávajú predovšetkým s filmovým a televíznym herectvom, bola by sa tu žiadala komparatistická kapitola o činohernom a filmovom herecove. Sú sa také blízke, a jednako kazde z nich má svoje špecifiky / vo filme prevláda detail ako signifikantný, synekdocha atď./ Musí si to uvedomovať predovšetkým herec, adept herectva.

"Herecké umenie," hovorí doc. Mistrík, "prešlo dlhým štýlovým vývinom." Tejto problematike venoval svoju druhú monografickú prácu - Herecké techniky 20. storočia. Nie je len najkvalifikovanejší teoretikom herectva, rovnako i systematikom, chce historicky obsiahnuť "herecké štýly" v širokom časovom i priestorovom rozpätí, konkrétne: od Stanislavského po Brooka. Herecké techniky 20. storočia sú založené na premyslenej vedeckej koncepcii chronologickej postupnosti štýlov. Je veľmi dobre oboznámený s osobitými náukami starších i novších režiséroov, a spoľahlivo o nich referuje, informuje z pôvodných prameňov. O týchto štýloch písalo sa u nás dávnejšie, ale tu sú po prvý raz komplexne zhrnuté do celkovej panorámy, do usporiadaného systému. Všetky pozoruhodné

techniky vyrastali z dvoch pohnútok: alebo ako praktická aplikácia novej teórie, alebo ako pokus o reformu herectva. Rozhodovali práve tak princípy ideové, ako princípy umelecké. Niektoré štýly inšpirovala herecká empiria / Stanislavského škola /, iné špekulatívne názory režiséra / napríklad B. Brechta /. Z hľadiska vedeckého nebola to ľahká úloha zrekonštruovať autentickú podobu teoreticko-praktických názorov toľkých vyhranených i protichodných osobností hereckých či režisérskejších, ako upozorňuje sám doc. Mistrík. Vyžadovala dlhoročný výskum v rôznych európskych centrách divadelnej kultúry. Doc. Mistrík absolvoval mnoho študijných zájazdov do Francúzska, Španielska, Talianska, Nemecka, Rakúska, Poľska, Ruska. I toto všetko svedčí o tom, že je naozaj európsky zorientovaný a európsky skúsený divadelný odborník. Čiže vysoko kvalifikovaným teatroológom, takisto erudovaným pedagógom nielen v domácich, slovenských reláciách. Kniha Herecké techniky 20. storočia náplňou i spracovaním plne zodpovedá potrebám vysokoškolského vzdelávania nielen hercov, divadelníkov vôbec - režisérov, scénografov, kritikov atď.

Ak sa spomenulo, že doc. Mistrík dodatočne vytvára istú paralelu s profesorom Jozefom Felixom, dokázať to možno prave na tretej predloženej knihe. Felix ako prekladateľ či komentátor mal zásluhu na tom, že knižne vyšiel J.L. Barreault, G. Philipe, J. Vilar, veľkí predstavitelia moderného francúzskeho divadla. Do tejto záslužnej i priekopníckej felixovskej línie sa zapojil doc. Mistrík knihou Jacques Copeau a jeho Starý holubník. Obsahuje vlastne dve veci: monografiu o divadelníkovi Copeauovi a súbor Copeauových najvýznamnejších divadelníckych textov. Je to teda dvojnásobná zásluha aj vzhľadom na niekdajší Felixov teatrologický prínos. V Čechách dávnejšie vyšiel výber z teoretizujúcich textov

Louisa Jouveta, na Slovensku teraz - zásluhou doc. Mistríka - výber z divadelných statí Jacquesa Copeaua, u nás kedysi zámeho cez ~~XX~~ českých avantgardistov / v knihe sa veľa dočítame o vzťahoch Jouvet - Copeau /. Doc. Mistrík hovorí o ňom ako "o jednom z najvýznamnejších inšpirátorov nielen francúzskeho, ale celého európskeho a svetového divadla 20. storočia". Na Slovensku vraj lepšie poznáme jeho ~~žiacov~~ ^{teraz} žiakov či nasledovníkov - Jouveta, Barraulta, Vilarsa, máme možnosť poznať ich učiteľa. Zrejme tento veľký divadelný inšpirátor doc. Mistríka hlboko oslovil aj očaril, keď sa rozhodol udomáčniť ho aj u nás, či ako doslovne napísal: "pomôcť uskutočniť obnovu Jacques Copeaua aj v našom divadelnom a umenovednom mysleí". Mslo, ba mohlo by sa mu to podariť, pretože všestranne predstavil vo svojej monografii Copeaua ako človeka, divadelníka umelca, takisto vybranými textami prezentoval jeho pozoruhodné i aktuálne názory divadelného mysliteľa - až po jeho uskutočnené i neuskutočnené reformátorské plány. Copeauovská monografia doc. Mistríka je biografická, je to dôkladné vyrozprávanie životných osudov veľkého divadelníka - až po jeho samotárske dožitie v hŕspici. Do tohto pútavého rozprávania je premietnuté všetko, čo formovalo i podporovalo jeho umeleckú aktivitu, pravda, aj opačné životné tendencie, prekážky, neúspechy atď. Je tu podaný vo všetkých dimenziách, ako herec, režisér, organizátor, pedagóg, reformátor, absolútne oddaný nekomerčnému divadlu. Príklad takejto náruživaj, zároveň aj akoby asketickej oddanosti mohol by - v pedagogickom pôsobení doc. Mistríka - strhujúco

zapôsobiť na všetkých, pre ktorých je i dnešné divadlo umeleckou ustanovizňou, umeleckou tvorbou a etickým poslaním. Jeho kniha je obrezom nie jednej výnimočnej osobnosti, ale celého okruhu významných moderných francúzskych divadelníkov a spisovateľov prvej polovice 20. storočia, no inšpirujúcich a živých pones.

Doc. Mistrík spracoval typ tvorivého umelca, ktorý môže byť pozitívnym príkladom divadelníka aj v 20. storočí. On sám ho môže ako istý vzorový typ propagovať vo svojej vysokoškolskej pedagogickej činnosti. Jeho kniha zaslúži si vysokú pochváľu, dokonca aj oficiálne ocenenie.

Zo všetkého, čo som povedal o nádejnom kandidátovi vysokoškolskej profesúry, jedneznačne, dúfam, vyplýva, že odporúčam udeliť doc. PhDr. Milošovi Mistríkovi, DrSc. hodnosť vysokoškolského profesora. Oceňujem na ňom dve kvality, o ktoré opieram i tento posudok: jeho ľudskú serióznosť a jeho odbornú erudovanosť.

Bratislava, 26. apríla 2008

J. Pašteka

Prof. PhDr. Július Pašteka, DrSc

Bratislava